

FILMHANDLEDNING FRÅN FILMCENTRUM

RAINBOW

TEMAN: BARN I ANDRA LÄNDER • FUNKTIONSvariationer • SOCIALA FRÅGOR

REKOMMENDERAD FRÅN: ÅK 4

EN FILMHANDLEDNING AV FILMCENTRUM

En hjärtevärmade indisk saga, där verklighet och magi går som bror och syster, hand i hand. För den yngre publiken kan filmen ge ingångar till diskussioner om livsåskådning, religion, våra sinnen och barn i andra länder. Äldre elever kan med fördel fördjupa diskussionerna och även behandla vetenskapsteoretiska frågeställningar om hur vi inhämtar kunskap om världen och vad vi kan och inte kan veta. Rainbow är kort sagt en film som ger många uppslag.

HANDLING

Pari och Chotu bor hos sin farbror och faster, efter att deras föräldrar omkommit. Chotu, som är blind, är åtta år och hans tioåriga storasyster hjälper honom både i och utanför skolan. För att få vara vid Chotus sida ser Pari, som egentligen har lätt för sig, till att bli underkänd och få gå om två klasser. Hon är hans ögon och han är hennes ansvar. Inte minst som hon lovat honom att han ska kunna se när han fyller nio år.

Chotus födelsedag är bara två månader bort och Pari börjar få bråttom att införliva sitt löfte. Hon förstår att sannolikheten att farbrorn och fastern ska kunna bekosta den ögonoperation som Chotu behöver är minimal och hon måste ta saken i egna händer. En kväll på biografen, där Pari troget återger bildrutorna för sin bror, får hon syn på en filmaffisch med den stora indiska stjärnan Shah Rukh Khan. Han är hennes stora idol och en ständigt källa till tjabbel mellan syskonen, eftersom Chotu hävdar att Salaman Khan istället är den överlägsne av de två superstjärnorna. Just den här bilden av Paris idol pryds dock av ett citat som alldeles särskilt fångar hennes intresse: "Donera dina ögon och förändra någons liv". Pari sparar affischen och börjar skriva brev till Khan. Ett om dagen, som hon ber brevbäraren att frankera mot att hon ska betala igen senare.

Barnens faster har beslutat att Pari ska sluta skolan och hjälpa till med hushållet, "hon ska ju ändå gifta sig och bli som jag" resonerar hon, mot Paris och Chotus protester. Ute på grönsaksfältet får Pari höra att Shah Rukh Khan är på en filminspelning "bara" 300 km bort och hoppet föds om att få träffa honom. När Pari hittar sina brev till Khan, som brevbäraren efter att ha postat ett fåtal istället har lämnat i retur till farbrodern, beslutar hon sig för att bege sig av med Chotu. Mitt i natten ger sig syster och bror av på en resa som ska komma att bli både farlig och vacker.

De kommer inte långt innan Chotu är hungrig och de dessutom upptäcker att flaskan har läckt så att de inte har något vatten. Turligt nog möter de snart en man med lastbil som ger dem vatten och skjutsar dem en bit på vägen. När de sedan återupptagit sin vandring kommer en traktor förbi med ett bröllopsällskap på släpet. Chotu faller till sällskapets förtjusning in i deras sång och snart befinner sig barnen på bröllop. De stannar över natten och blir vänner både med den jämnåriga pojken Samsher och hans far, mannen som tagit med dem till bröllopet. Dagen efter får de reseinstruktioner och pengar till bussbiljetter. Bilen som ska ta dem till bussstationen går dock sönder, varpå barnen istället slår följe med en religiös grupp som dyrkar Den Heliga Modern. Deras förbindelse förlängs när Pari och Chotu har köpt bussbiljetter men, till följd av Chotus sug efter friterade bröd, missar bussen. Barnen inbjuds att sova i templet för att ta morgondagens buss istället.

Pari och Chotu presenteras för Den Heliga Modern och får tillstålla henne en önskan. Hon skrattar när hon hör vad de ber om och om målet för deras färd men ber sedan barnen att hälsa filmstjärnan från henne. En av hennes undersåtar följer barnen till bussen och hjälper dem ombord, men ringer sen en kumpan och planerar en kidnappning av dem.

Ovetandes om vad som ska ske går syskonen av för att byta buss. Då hittar de en man som ligger avsvimmad i vägrenen. Paris instinkt är att det kan vara farligt, men

hon kan ändå inte låta honom ligga. Mannen visar sig vara en amerikanske hippie, som när han vaknar ber om vatten och i utbyte ger barnen choklad. Chotu skämtar rätt med sin syster som varit tveksam till att ta emot godiset. Tillsammans med hippien beger de sig till staden varifrån de ska ta bussen vidare.

En äldre indisk herre närmar sig sällskapet och när han får höra att barnen ska söka upp Shah Rukh Khan erbjuder han dem skjuts. I hans bil smakar de, den här gången utan betänkligheter, på sötsaker. Det skulle de inte ha gjort. Barnen drogas och placeras i bagageluckan. Deras kidnappare blir dock rånad av en mystisk kvinna som har fått i uppgift av sin synska mormor och rädda två barn i nöd. Den mystiska kvinnan tar med Chotu och Pari till mormodern, som visar sig vara blind – men med sina andra sinnen i allra högsta grad seende. Hon berättar att världen är full av magi, tillgänglig för dem med ett öppet hjärta. Hon berättar att hennes stenar viskar saker till henne och hon förutspår att något hemskt men oundvikligt kommer att inträffa på barnens väg. Om de når sitt mål inom tre dagar kommer deras saga dock att få ett lyckligt slut. Det är då tre dagar till Chotus 9-årsdag.

Omständigheter leder fram till ännu en ny bekantskap: barnen slår följe med en tyst man som blivit galen när hans familj omkom och som nu färdas gående längs vägen med en ratt och en tuta. Busschauffören utan buss blir deras vän och det udda ekipaget följs åt utan att prata.

De anländer till en stad med en annan religiös gruppering, Den Heliga Motorcykeln, och här stöter barnen ihop med en bekant från hemtrakten, Gardu. Hans motorcykel är trasig, men äktheten i Paris böner vid Den Heliga Motorcykelns altare – och den tyste busschaufförens färdigheter – gör att Gardu snart kan köra vidare med barnen till filminspelningsplatsen. De kommer för sent fram och möts av hundratals personer som dyrkar fotspåren i sanden där Shah Rukh Khan har gått. När Pari blir varse att Khan än så länge befinner sig tre kilometer bort tar hon det ödesdigra beslutet att gå närmsta vägen över sanddynorna genom öknen dit.

Utmattade och törstiga svimmar barnen under solen. Pari ser fragmentariskt hur en manskgestalt lyfter upp henne och hur hon och brodern ligger i baksätet på en bil. Men hon vaknar inte helt förrän på sjukhuset. Chotu sitter vid henens sida och sprudlar av glädje när han berättar att den rike man som hittat dem också har betalat sjukhuset för att genomföra ögonoperationen. "Det var Shah Rukh Khan", säger Pari helt säker på sin sak. "Tro vad du vill, så tror jag vad jag vill".

Medan Chotu opereras väntar Pari i korridoren. Där skymtar hon en man som hon tror är hennes hjälte och välgörare, men hinner inte ikapp honom innan han lämnar sjukhuset i en bil. På marken hittar hon dock ett av sina brev till skådespelaren. Frankerat och öppnat. Det var alltså han.

Chotu återfår sin syn och han och Pari återförenas med sin ångerfulla farbror som hälsar att barnen är saknade av honom och frun. Filmen slutar med att barnen, båda två i skoluniform, går tillsammans till skolan och Pari berättar en saga om Shah Rukh Khan.

ATT TRO PÅ NÅGOT

Pari har lovat sin lillebror att han ska återfå sin syn. Det är inte omöjligt, men utifrån omständigheterna är det heller inte realistiskt. De saknar pengarna som operationen kostar och deras faster säger åt Chotu att han måste acceptera att han är och förblir blind. Ändå är Pari fast besluten att hitta ett sätt att hjälpa sin bror.

Det sägs att hoppet är det sista som överger människan. Vad menar man med det och är det viktigt att hoppas? Varför?

Är tro och hopp samma sak? Resonera kring innebörden i begreppen och hur de hänger ihop!

Rainbow är en film om övertygelse. Om människors behov av att finna kraft, hopp och drömmar. I filmen träffar barnen religiösa grupper som dyrkar Den Heliga Modern och Motorcykelhelgonet. De får hjälp av sikh och hinduer, blir välsignade, vägleda och spådda. Pari och Chotu ser upp till sina idoler, filmskådespelarna Salaman Khan och Shah Rukh Khan, och de möter andra människor som bokstavligen dyrkar marken där kändisarna gått.

Vad är religion?

Den svartklädda rövarkvinnan som räddar barnen när de blivit kidnappade, ber gudinnan Kali att vaka över dem. Vem är Kali? Varför är det just hennes skydd som barnen skulle behöva?

Vad betyder det att hinduismen är en polyteistisk religion? Finns det fler polyteistiska religioner? Vad heter motsatsen? Kan du ge något exempel?

Bland alla hinduismens gudar finns det tre som utmärker sig mer än andra, tre huvudgudar: Brahma, Vishnu och Shiva. Vilka är de och varför beskrivs de ofta som en treenighet?

Vad är en relik? Förekommer relik inom kristendomen? Tänkte du på om det förekom några relik i filmen? När Pari och Chotu kommer till filminspelningsplatsen där Shah Rukh Khan hade varit, till exempel...?

Vad drömmer du om och vad tror du på?

VETENSKAP – MOTSATTS TILL TRO?

Vetenskap kan förklaras som ”organiserad, verifierbar kunskap”. I filmen ser vi Chotu och Pari i skolan, när de dissekerar en blomma. Det ger en tydlig bild av naturvetenskapen, läran om den fysiska världen. Naturvetenskaplig metod går ut på att genom empiriska mätningar testa hypoteser om tillvaron. Man gör systematiska och avgränsade observationer. Man undersöker, mäter och testar. Utforskningen ska kunna upprepas, med samma resultat. Lärarinnan i filmen har ritat upp en blomma på tavlan och elevernas blommor överensstämmer i sin uppbyggnad med den. Det är bekräftat hur blomman ser ut. Det är vetenskap.

I filmen är hoppet Paris och Chotus drivkraft och deras väg kantas av osannolika möten och händelser. Men målet för resan är högst rationellt: en operation på ett sjukhus. Chotu förlorade sin syn när han var fyra år, till följd av näringsbrist. Nu behöver han en hornhinnetransplantation för att kunna se igen.

Vad består kroppen av? Hur är ögat uppbyggt? Hur fungerar kroppens näringsupptag?

Medicin är en vetenskap och praktik som ägnar sig åt att förhindra, diagnostisera och behandla sjukdomar, samt att upprätthålla mänsklig hälsa och att undvika död. För oss är medicin ett vetenskapligt område men traditionellt har det setts som både en vetenskap och en konstform. Ordet medicin härleds till latinska ars medicina som betyder just läkekonst. Gränserna mellan naturvetenskap, kulturvetenskap och humaniora är inte absoluta.

Det finns ett klassiskt exempel i vetenskapsteori som berör svanar. Vad skulle eleverna säga att en svan är? Skriv ner varsin mening.

Troligt svarade de flesta något i stil med att ”svanar är stora vita fåglar med lång hals”. Vad baserade de sina beskrivningar på? Troligtvis empirin. Efter att ha sett hundratals, kanske tusentals, vita svanar är det rimligt att anta att svanar är just vita. Men det finns svarta svanar. Vad händer då? Är kunskap och vetenskap relativt, bara något tillfälligt – vad vi vet i stunden?

Vad är skillnaden på att veta och att tro? Hur får man kunskap? Skiljer sig metoden åt för olika områden? Finns det olika sorters kunskap? Vad kan vi veta och inte?

Reflektera kring begreppen information, fakta, förståelse, perspektiv, sanning, objektivitet... Vad betyder begreppen? Vad har de för betydelse i skolan, för vad vi lär oss och hur?

Pari sätter hoppet till sin stora idol Shah Rukh Khan. Sannolikheten att hon ska få tag i Khan och att han ska hjälpa henne är inte stor, men Pari – och den indiska publiken som ser filmen – vet mer om superstjärnan än vad vi gör.

Shah Rukh Khan beskrivs som en av Indiens mest inflytelserika personer och tidningen Newsweek har haft med honom på sin lista över de femtio mest mäktiga i världen. Han är känd för sitt engagemang för barns rättigheter och rätt till utbildning, något som uppmärksammats av bland andra UNESCO som tilldelade Khan pris för sitt arbete 2011. När vi får veta det är det då också lättare att förstå Paris beslut? Kan det orealistiska te sig mer realistiskt beroende på förförståelse?

SYNEN OCH VÅRA SINNEN

Chotu är blind. Han beskriver hur han först inte kunde se när det var mörkt på natten och hur allt sen, inom loppet av tre dagar, blev helt svart. Våra sinnen ger nervsystemet information om förhållandena i kroppen och om världen utanför. Vilka sinnen har vi utöver synen? Vilka sinnen uppfattar eleverna att de använder mest?

Vilka sinnen förlitar sig Chotu på i filmen? Ge konkreta exempel på scener i filmen!

Det finns många lärorika övningar som låter oss testa och utforska våra sinnen. Med ögonbindel kan man till exempel låta eleverna identifiera föremål med känseln, sortera föremål (bollar, om man vill göra det svårt!) efter storleksordning, man kan identifiera frukt och grönsaker genom enbart lukt och smak (men se till att uppmärksamma eventuella allergier!), rum och platser genom ljud (klassen går samlad, i tystnad, hälften med ögonbindel och de andra som personliga ledsagare på snirklig väg genom t ex skolan)...

I filmen möter Chotu och Pari en blind gammal kvinna som säger att det är överskattat att se med ögonen. Hon säger att världen är full av magi och att de som har ett ädelt hjärta ser. Resonera i klassen kring vad hon menar med det!

Är ett ädelt hjärta detsamma som ett öppet sinne? Vad skulle kunna vara motsatsen? Vad är snällhet? Vad är det att vara äkta? Kan man göra sig fri från fördomar? Hur?

I kapitlet ovan diskuteras vad vi kan veta och inte veta; hur ser sambandet mellan våra sinnen och det som vi anser är vetenskap ut? (Vad som är vetenskap inom naturvetenskapen är ganska tydlig, men giltig vetenskap inom humaniora och samhällsvetenskap förutsätter andra kriterier för giltighet.)

Frågan om var och hur man ska dra gränsen för vad som är vetenskap kallas för demarkationsproblemet.

I anslutning till den gränsdragningen kan det vara intressant att konstatera att det på det anrika universitetet i Lund finns en intressant och kontroversiell professur. Sedan över tio år finns där nämligen en professor i parapsykologi. Han beskriver att det han studerar är anomala erfarenheter – alltså företeelser som avviker och faller utanför den ram vi vanligen kan härleda och förklara vetenskapligt.

Vad är parapsykologi?

Tror du att vi har okända sinnen och förmågor? Vad/vilka? Varför/varför inte?

Tror du på magin som mormodern i filmen menar omger oss? Varför/varför inte?

Förekommer det magi i filmen, anser du? Koppla till konkreta scener.

Vad är människans själ?

BARN I ANDRA LÄNDER

Att gå i grundskolan är en mänsklig rättighet. Och det ska vara gratis. Det säger barnkonventionen. Men för minst 58 miljoner barn runt om i världen uppfylls inte rättigheten, uppger UNICEF 2016.

Av de barn som inte börjar i skolan är en majoritet flickor. Det är bara i vart femte land som det går lika många flickor som pojkar i grundskolan. Av barnen som börjar i skolan beräknas var fjärde hoppa av innan de avslutat grundskolan, de flesta, liksom Pari, är flickor.

Utbildning är en nyckel för fattigdomsbekämpning. Diskutera varför!

Varför vill fastern att Pari ska sluta skolan?

På många håll i världen lever barn och ungdomar i miljöer som samtycker till eller accepterar att barn gifts bort och ingår äktenskap. Fattigdom är den främsta orsaken till att föräldrar väljer att gifta bort sina barn och särskilt sina döttrar. Döttrarna upplevs ofta som en ekonomisk börda och det tidiga giftermålet ses som utväg för familjens överlevnad. Samtidigt motiverar bortgiftet varför det inte är värt att investera i flickorna, eftersom de ska gifta in sig i en annan familj och inte bidra med något till sin "barndomsfamilj".

Vad är jämställdhet? Vad får diskrimineringen av flickor och unga för konsekvenser för flickorna? För samhället? För människosynen?

Hur kan barnäktenskap förhindras?

Vem har ansvar för att skydda världens barn och värna deras rättigheter? Vad säger FN:s barnkonvention? Hur tar vi i Sverige ansvar globalt och nationellt?

UNICEF anser att äktenskap under 18 års ålder kränker ett barns mänskliga rättigheter (inklusive rätten till utbildning, fritid, god hälsa och yttrandefrihet). Det bästa sättet att förhindra detta är att lagstifta om att minimiåldern för att ingå äktenskap är 18 år. Vad säger svensk lag idag om barnäktenskap?

I filmen är det upp till Chotus familj om han ska få eller inte få den ögonoperation som han behöver för att kunna se. Precis som det är upp till familjen att avgöra om Pari ska gå i skolan eller inte. Hur fungerar det i Sverige? Är sjukvård en rättighet? Vad innebär skolplikten?

Diskutera trygghet, omsorg och säkerhet utifrån iakttagelser i filmen. Ta också gärna en titt på Maslows behovshierarki och samtala om dess innebörd. Verkar den vettig? Saknas något? Har alla människor samma behov?

FILM OCH VERKLIGHET

Handlingen i filmen *Rainbow* förhåller sig till film – och framförallt filmstjärnor – och är själv en i många avseenden klassisk saga.

Vad spelar filmmediet för roll i *Chotus* och *Paris* liv?

Indien har världens största filmindustri. Sammanlagt görs omkring tusen filmer per år i Indien, men det är omkring Bombay som de flesta filmerna på hindi, Indiens officiella språk, produceras. Flera delstater gör filmer på sina lokala språk och Bollywood är bara en del av Indiens filmindustri. Mainstream-Bollywoodfilmer innehåller de dans- och sångnummer som blivit synonymt med ”Bollywood”

Vilka ingredienser behövs i en bra historia?

Sång- och dansnumren i Bollywoodfilm beskrivs ofta som eskapistiska. Vad menas med det? Är film i sig eskapism?

Hur använder regissören Nagesh Kukunoor sång och dans i *Rainbow*? Ligger sång- och dansnumren utanpå handlingen, eller som en integrerad del av den?

Ställ upp handlingen i *Rainbow* mot den klassiska dramaturgiska modellen. Skulle du säga att filmen följer modellen?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Original titel: *Dhanak*

Genre: Spelfilm

Regi: Nagesh Kukunoor

Indien, 2015

Längd: 104 min.

Språk: Hindi

Textat språk: Svenska

Rekommenderad från: ÅK 4

Distribution: Filmcentrum

Bergsunds Strand 39

Box 17099

104 62 Stockholm

Tel: 08 545 275 00

www.riks.filmcentrum.se

E-post: distribution@filmcentrum.se